

Doros Judit

A gyermekkor illatai

Egy nyári reggelen az erdei málna semmihez sem hasonlítható illatára ébredtem. Azt hittem, álmodom. Korán volt még, anyám a függönyt sem húzta el, a karikák fémes zajára felébredtem volna. A madarak már túl voltak a hajnali pitegésen, s a néma Lajos sem tolt a állomás felé zörgő talicskáját, aminek hangja kiverhetett volna az ágyból.

Málnaillat volt mégis.

Körbenéztem a szobában, a másik két ágyban ott szuszogott két öcsém. Az egyik szőke üstöke alig látszott ki a paplan alól, a másik fekete kobakja ott sötétlett a párnán: mindig kitakarózott álmában. Egyenletesen vették a levegőt, nem ébresztette fel őket a különleges aroma.

Aztán az íróasztalomon megláttam a kék mázas kandlit – ebben a füles, fedeles fémedényben hordtuk rendszerint a tejet, most a bordó gyümölcsökkel volt csordultig teli. Tudtam, hogy reggel az apám kint járt az erdőn, ilyenkor etette meg a vadakat, vagy cserkelt hajnali leseken. Néha gombát hozott, máskor szalonkákat – ezeket az apró kis madarakat mindig megsajnáltuk, de annyira soha, hogy szalonnával átgöngyölt, finomra sütött húsvat ne ettük volna meg. Még óvodások voltunk, amikor egyszer azt gondoltuk a folyosóra kitett, meglőtt, hosszú csőrű szalonkamadárról, csak átfagyott a hidegben. Gyorsan a frissen húzott paplan alá tettük az öcsémmel, hadd melegedjen fel. Simogattuk, énekelünk neki. Anyám valószínűleg erre a békés hangulatra figyelt fel, inkább párnacsatákhoz szokott, semmint halk dudorászáshoz. Amikor felemelte a paplant, már mi is láttuk a vért, s azt, hogy a madár nem ébred fel soha többet. Nem kaptunk ki,

csínytevéésért sosem vertek meg, legfeljebb akkor büntettek, ha mi testvérek, egymással veszekedtünk. De akkor is csak apánktól kaptunk a fenekünkre néhány legyintést, anyánktól soha.

A fűrészelt fa illatára is jól emlékszem. Legtöbbször már csípős hideg volt, amikor meghozták hozzánk a hosszú farönköket. Az erdésznek minden évben járt valamennyi fa, ahogyan munkahelyi vívmány volt a mikuláscsomag és a szolgálati ruhajegy, amiből néha nekünk lett bakancsunk, sapkánk, mert apánknak jó volt még a tavalyi, sőt, a sokkal régebbi is. Balázs bácsinak hívták a fűrészest, amikor vágta a fát, odaültünk a lépcsőre, s néztük, ahogy dolgozik. Repültek a forgácsok, miközben a gyanta illata és a fűrész sikolya egyszerre töltötte be a kertet. Rettentve figyeltük Balázs bácsi jobb kezét, amelyen a hüvelykujja hiányzott. Egyszer – úgy négyéves lehettem – megkérdeztem, mi történt vele? Rám kacsintott, s azt mondta: szoptam az ujjamat, akárcsak te. Napokig tartott, mire anyámék megnyugtattak, hogy az ujjszopás – noha óvodáskorban már nem kéne – nem rohasztja le az ujjakat.

Orromban van ma is a fővő muflonkoponyák illata – a vadászok trófeáit rendszerint apám tisztította meg, s kezelte, amíg egészen kifehéredett. Vadászcsaládban nőtem fel, apai nagyapámnak is volt puskája, s öt gyereke közül majdnem mindegyik vadászik ma is. Az, hogy reggel az ajtón kilépve egy kiterített vadkant vagy egy agancsos szarvast találok az udvaron, nem volt újdonság, s apám is sokszor jött reggelenként véres kézzel, amikor elejtett vadat zsigerelt. Ilyenkor tudtam, reggelire sült máj lesz fokhagymával, vagy vesevelő, amit tojással készített el anyám. Ő nem volt nagy híve ezeknek az ételeknek, náluk inkább a disznóvágás, a tyúkleves, az otthon sült kenyer

dívott. Az apám kedvéért azonban megtanulta jól elkészíteni a vadhúsokat is. S amíg a többi gyerek szalámit meg sajtot kapott tízóráira, addig én vaddisznósültet vittem iskolába, s ez teljesen természetes volt nekem. Mint ahogyan az is, hogy vasárnaponként nem tyúkhúslevest eszünk – házi tyúkjaink régóta nem voltak, miután a vadászkutyák rendszeresen leöldösték őket –, hanem fácánlevest kanalazunk, s a főtt húst utána fokhagymamártással körítjük. Lekvárjaink az erdő gyümölcseiből készültek: szamócából, málnából, somból. Gyakran ettünk gombát télen: anyám a vargányát megszáritotta, s a hideg napokon ezzel ízesítette az ételeket, de készült belőle savanyúság is, ecettel, hagymával, borókabogyóval.

Vagy a reggeli tűzrakás illata: a cserépkályhában a parázsra anyánk fát dobott, s arra időnként fenyőágot tett. Mire felkeltünk, jó meleg volt a szobában. Az estékről inkább a hideg jut eszembe, késő délután kezdtek tüzelni, nyolckor még csak a kályha volt meleg, a szoba hűvös maradt. Hogy ne fázzunk, apám először a paplant szorította a cserépkályhához, s mikor az átforrósodott, gyorsan ránk terítette. Azóta sem éreztem ilyen meleget.

S ott a mosószappan illata, ami dédanyámhoz kötődik. Hiába volt akkoriban már banán, alma, rózsa illatú pipere, ő csak a lúgos, tiszta mosószappant használta kézmosáskor. A vizet reggel lavórba tette, és este öntötte ki az udvarra. Különleges asszony volt, zsörtölődős, konok, mégis melegszívű. Ma már csak egy szépen festett virágos cserép emlékeztet rá, rajta a monogramja, Sz. V. I. s egy dátum: 1910. Neki öregasszonyillata volt, köténybe ivódott ködös reggelek, kapálások, verejtékek, tehénfejések keveréke. Dédapám túl hamar halt meg ahhoz, hogy bármi emlékem is legyen róla. Kicsi voltam még, amikor beteg lett,

s ott játszottam az ágya körül, miközben ő haldokolt. Anyám lágy főzött tojást adott neki, mert csak azt bírta már lenyelni. A tojást egy üvegből készült kávécsészében kicsit összetörték, s kanalanként adták a szájába. Felnőttkoromban értettem meg, miért nem bírom a kávé üveg pohárból meginni, s miért tunkolom kenyérrel a lágy tojást. Ha csészében összetörték, rá sem tudtam nézni.

Gyerekkoromban azt hittem, az illat, mint az idő, végleg elmúlik. Megszagolunk egy kölnit, s másnap már alig tudjuk felidézni, édes volt-e, virágos, fűszeres vagy férfiasan tolakodó. Most már tudom, hogy az illatok megmaradnak bennünk. S ha olykor beleszagolok dédanyám fehérneműkkel teli ládjába, most is hallom a botja kopogását, s a zsémbes hangot, hogy „te lány, már megint mit keresel ott a régi csipkék között!”

***